

Laboratoriemarkedet i endring

Laboratoriestructuren er i endring og har vært det over en lengre periode. Dette skyldes nasjonale politiske føringer og overgang til et internasjonalt laboratoriemarked. I skrivende stund består fortsatt små og store laboratorier om hverandre. Det har blitt et utstrakt samarbeid mellom mindre laboratorier, samtidig som store kjeder står for oppkjøp og ønske om å kapre markedsandeler.

Store kjeder tilbyr analyser til lave priser. Dette gjelder i hovedsak kjemiske analyser hvor store serier kan samles opp og som tåler forsendelse til laboratorisentre, også utenlands. Mikrobiologiske analyser er i noe mindre grad utsatt for denne typen konkurranse siden krav til tid fra uttak til analyse legger føringer for transportavstander og størrelse på prøveseriene. Men også her er prisene under press, og marginene er små.

Ved etableringen av Mattilsynet fikk denne prosessen et ekstra dytt. Mange mindre laboratorier ble overlatt til kommunene. Flertallet av kommunene så det ikke som sin oppgave å videreføre noe som staten hadde sagt nei til. Noe ble avviklet eller er under avvikling, andre fikk med seg en ”matpakke” videre med beskjed om å klare seg selv. De nærmeste årene vil derfor være avgjørende for skjebnen til mange laboratorier.

Hva betyr så dette for de som arbeider med vann?

Ekspert av store prøvevolum ut av Norge kan på sikt medføre at kompetansen blir svekket for ulike typer kjemiske analyser nasjonalt, f. eks. innen forurensning. I nærområdet er ofte laboratoriene et kompetansesenter innen mikrobiologiske prøver i vann og miljøprøver. Erfaringsmessig benyttes labansatte ofte av nærliggende kommuner og private aktører til veiledning innen prøvetaking, metodevalg, kvalitetsrutiner og tolkning av svar. Denne tjenesten vil svekkes hvis disse laboratoriene blir borte. Små og mellomstore vannverk er, slik situasjonen er i dag, avhengig av denne veiledningen hvis det oppstår en situasjon som avviker noe fra det normale.

Den største bekymringen er knyttet til beredskap. Medfører den nåværende utviklingen at det ikke finnes kompetanse, kapasitet og nærhet i en krisesituasjon? Gjentatte hendelser viser at det kan være helt avgjørende med et nært samarbeid mellom de som skal analysere prøvene og prøvetager/oppdragsgiver i krisesituasjoner. Salmonellautbruddet i Herøy i 1999 og flommen i Glomma i 1995 er to eksempler. Videre kan naturgitte forhold hindre at prøver kan sendes langt av sted i en krisesituasjon. Nærhet er derfor vesentlig i beredskapssammenheng.

En annen bekymring er innen forskning. Norge vil lett bli hengende etter innen forurensningsforskning om vi ikke lenger har analysekompetanse nasjonalt. Her gjelder prinsippet om nærhet kanskje i enda sterkere grad. Når man driver med utprøving og eksperimentering nytter det ikke å sende prøvene utenlands. Resultatene trenges nærmest umiddelbart.

Statlige myndigheter bør nå ha et våkent øye på utviklingen innen laboratorie-sektoren; særlig innen beredskap og forskning. Det er ikke ønskelig med en laboratoriestruktur som kun makter å ivareta normale driftssituasjoner. Behovet er ofte størst når man minst forventer det.

NORSK VANNFORENING